

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Історичний факультет
Кафедра політології**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи **О. А. Кузнецова**

«27 серпня 2016 р.»

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ**

Ступінь бакалавра

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 052 Політологія
Освітня програма Політологія

2019-2020 навчальний рік

Розробник: Василевич Юлія Валеріївна, доцент кафедри політології, кандидат історичних наук _____

Робоча програма затверджено на засіданні кафедри політології
Протокол № 1 від «27» серпня 2019 року

Завідувач кафедри політології
_____ (Ніколаєнко Н.О.)
«27» серпня 2019 року

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
Кількість кредитів – 11	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	денна форма навчання	
	Спеціальність 052 Політологія		
Індивідуальне науково-дослідне завдання – есе, мультимедійна презентація творче завдання, індивідуальне завдання, наукові конференції, конспект першоджерел, творче завдання, захист реферату, дослідницька робота	052 Політологія	Рік підготовки: 4-й	
		Семестр	
Загальна кількість годин – 330		VII	VIII
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 15	Ступінь бакалавра	16 год.	16 год.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	12 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		182 год.	92 год.
		Всього годин	
210 год.	120 год.		
		Вид контролю: залік	

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: I семестр – 28 год. : 182 год. (13 % : 87 %); II семестр – 28 год. : 92 год. (23 % : 77 %).

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ

Мета курсу:

- формування у студентів науково обґрунтованого знання про теорії політичних систем і наукові підходи до політичних режимів як основного розуміння даного соціально-політичного феномена і явища;
- вироблення вміння аналізувати такі основоположні соціально-політичні категорії як «політична система», «політичний режим», «влада», «управління», «тоталітаризм», «авторитаризм», «демократія»;
- формування уяви про політичні системи та режими світу як невід'ємного об'єкта суспільно-політичних наук.

Завдання курсу:

- ознайомлення з теоретичними аспектами політичних систем та науковими підходами до політичних режимів в якості основи розуміння даного соціально-політичного феномена і явища;
- засвоєння студентами знань про сутність, історичні та сучасні типи політичних режимів та політичних систем країн світу;
- набуття студентами необхідних практичних навичок для аналізу існуючих у сучасному світі політичних режимів та політичних систем.

Передумови для вивчення дисципліни. Система підготовки майбутніх фахівців із політології вимагає впровадження міждисциплінарного підходу. Тому вивчення пропонованої навчальної дисципліни засноване на взаємодоповнюючій організації навчального матеріалу, котрий студенти опановували в наступних навчальних курсах: «Практична політологія та технології політичної діяльності», «Теорія та практика політологічних досліджень», «Політичний аналіз та прогнозування», «Загальна теорія політики (Ч. 2 Порівняльна політологія»).

Очікувані результати навчання:

- оцінювати і прогнозувати політичні і соціальні події, явища з використанням наявних засобів інформації;
- розуміти, викладати і критично аналізувати отриману інформацію і представляти результати соціально-політичних досліджень;
- використовувати фундаментальні та прикладні категорії предмету вивчення в якості мови наукового політичного аналізу.
- володіти навичками лідерського моделювання віртуальної соціально-політичної реальності і методом ідеальної типізації на основі класичних типологій політичних режимів та систем.

Згідно з вимогами ОПП студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- володіння вітчизняною та світовою культурною спадщиною, культурою міжособистісних стосунків, дотримання принципів толерантності;
- аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності;
- виявляти естетичне ставлення до світу в різних сферах діяльності людини, оцінювати предмети і явища, їх взаємодію, що формується під час опанування різних видів мистецтва;
- продуктивно співпрацювати з партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі;
- застосовувати засоби й технології міжкультурної взаємодії;
- відповідально та ефективно реалізовувати права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства.

II. Фахові:

- оцінювати і прогнозувати політичні і соціальні події, явища з використанням наявних засобів інформації;
- організація політичної діяльності;
- вироблення державної політики, забезпечення державного регулювання соціально-

- політичного розвитку в певних сферах суспільного життя на загальнодержавному, територіальному і галузевому рівнях управління;
- володіти основними концепціями і теоріями соціально-політичного знання, здійснювати їх оцінку, аналіз, порівняння та узагальнення у контексті вирішення політичних проблем сучасності;
 - вміти виділяти теоретичні і прикладні, аксіологічні і інструментальні компоненти політологічного знання, які потрібні для підготовки і обґрунтування політичних рішень та участі у громадсько-політичному житті
 - розроблення стратегій розвитку, вироблення державної політики.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Кредит 1. Дослідження політичних режимів

Тема 1. Політичний режим як спосіб організації та функціонування влади. Поняття політичного режиму. Типи політичних режимів.

Тема 2. Сутнісні ознаки політичного режиму. Типології та закономірності трансформацій політичних режимів. Інституціональний та соціологічний підходи щодо визначення поняття «політичний режим». Співвідношення поняття «політичний режим» з поняттями «форма правління», «державний режим», «політична система». Критерії визначення політичного режиму (ознаки). Структура політичного режиму. Фактори формування політичного режиму. Антична типологія політичних режимів за кількістю правлячих осіб. Класифікація режимів І. Канта. Типологія А. Херен за відношенням верховної влади до населення. Національні та спеціальні режими французьких дослідників де Трасі та Ланжюїне. Типології американського дослідника Е. Шилза та англійського політолога С. Файнера. Класифікація Г. Алмонда і Б. Пауелла. Двовірна типологія Р. Даля. Типологія демократичних політичних режимів А. Лейпхарта. Багатомірна типологія Ч. Ендрейна. Типологія політичних режимів американських вчених Х. Лінцата А. Степана.

Кредит 2. Світова практика виникнення і розвитку демократичних політичних режимів

Тема 3. Демократія як форма і спосіб організації суспільно-політичного життя. Характеристика демократичного режиму. Поняття демократії. Витоки та основні історичні форми демократії. Різновиди традиційних форм демократії в українській історії. Соціально-економічні основи демократичного суспільства. Типи демократії: безпосередня і представницька. Сучасні теорії демократії: ліберальна, плюралістична, елітарна, конкурентна. Права особи – основа демократичного суспільства. Громадянські, політичні, економічні, екологічні та культурні права в умовах посттоталітарної України. Політична відповідальність. Основні риси політичного режиму в Україні на сучасному етапі.

Демократичні елементи родоплемінного ладу. Рабовласницька демократія Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. Причини занепаду античної демократії. Віче, громади, станovo-представницькі установи, міські комуни і корпорації як демократичні елементи феодального суспільства. Буржуазна демократія Нового часу. Ідея народного суверенітету. Демократичні політичні режими Новітнього часу і сучасності. Демократизація. «Хвилі демократизації». Шляхи та методи переходу до демократії, моделі демократизації. Незахідні демократичні режими.

Поняття демократії: соціально-філософський, політологічний, юридичний аспекти. Ознаки, сутність та зміст демократії. Народовладдя і правління народу. Поняття політико-правового режиму. Види політико-правових режимів. Демократія як політико-правовий режим. Форми демократії. Різновиди демократичного політико-правового режиму.

Партиципаторні, елітарні, плюралістичні, плебісцитарні і інші демократичні теорії.

Критика і перспективи демократії Антидемократична думка від Античності до сучасності. Платон і Аристотель про демократію. Критика демократії представниками теорії еліт. Теоретичні та практичні проблеми та обмеження демократії. Проблема демократичного транзиту. Національні особливості демократії. Глобалізація і демократія. Перспективи еволюції демократії.

Кредит 3. Недемократичні політичні режими. Авторитарний політичний режим

Тема 4. Авторитарні політичні режими в сучасному світі. Авторитарні і диктаторські режими. Особиста і “класова” диктатура. Зміст понять “диктатура”, “тиранія”, “деспотія”.

Основні риси і різновиди авторитаризму.

Абсолютистська монархія (Саудівська Аравія, Катар, Оман, ОАЕ). Теократичний авторитарний режим (Іран). Військово-бюрократична диктатура (Греція за правління «чорних полковників», Аргентина, Бразилія). Персональна тиранія, різновидом якої є султанізм. (Сомалі – Барре, Гаїті – Дювальє, Уганда – Аміна, Нікарагуа – Сомоса).

Авторитаризм: змагальна олігархія, авторитарно-бюрократичні, традиційні режими та ін. Авторитарні політичні режими в сучасному світі.

Основні відмінності авторитаризму від тоталітарних режимів.

Кредит 4. Дискурс тоталітаризму

Тема 5. Тоталітарні політичні режими в країнах світу. Основні види тоталітаризму. Тоталітарний режим соціалістичного або комуністичного типу. Політичні режими фашистського або націонал-соціалістичного типу. Ідея релігійного фундаменталізму, фанатизму. Теократичний тоталітаризм. Репресивні політичні системи, що склалися після Першої світової війни. Створення теорії тоталітаризму. Амбівалентне ставлення західних науковців до поняття тоталітаризм. Дж. Джентіле "Філософія підвалин фашизму" (1928). К. Поппер «Відкрите суспільство та його вороги», Х. Арендт «Джерела тоталітаризму». Фашизм, нацизм і сталінізм.

Тоталітаризм, його ознаки. Конкретно-історичні форми тоталітаризму: сталінізм та фашизм. Фактори, що сприяють формуванню тоталітаризму в сучасних умовах. Трансформація політичних режимів у посткомуністичних суспільствах. Стадії посткомуністичних перетворень. Метаморфози посткомуністичної влади. Вплив політичного режиму на становлення громадянського суспільства.

Кредит 5. Визначення політичної системи. Теоретичні моделі політичних систем

Тема 6. Аналіз сучасних теорій політичних систем. Системний аналіз та його роль в становленні теорії політичної системи суспільства. Розробка Т. Парсоном загальної теорії соціальних систем. Суспільство як дуже складна система управління, яка складається з відносно автономних систем (економічної, політичної, духовної) та їх специфічні функції. Теорія політичної системи Д. Істона та його метод політичного аналізу. Загальні елементи різних політичних систем. Політична система, як організм який самостійно регулюється, і активно реагує на імпульси які знаходяться зовні. Модель політичної системи за Г. Алмондом. Політична система як базове поняття про формальну і неформальну взаємодію. Політична система суспільства як сукупність різних форм політичної поведінки (державної і недержавної). Динамічна рівновага політичних систем за Г. Спіро. Внесок інших політологів в розвиток теорії політичних систем. Погляди українських політологів на розвиток теорії політичних систем суспільства.

Кредит 6. Теоретико-методологічні засади політичних систем

Тема 7. Сутність, структура та функції політичної системи. Аналіз сутності і змісту політичних систем суспільства. Сутність політичної системи виходячи із: способу функціонування державної влади та партійно-політичної інфраструктури. Структура політичної системи: погляди політологів різних шкіл. Інституційна, нормативна, функціональна, комунікативна і культурна підсистеми в структурі політичної системи. Специфіка взаємодії держави як центрального елемента політичної системи та економічної системи. Кордони дії політичної системи. Внутрішні та зовнішні функції політичних систем. Класифікація функцій політичних систем за Г. Алмондом, Дж. Пауеллом та Ч. Ендрейном. Політична соціалізація, політичне рекрутування, артикуляція інтересів, агрегування інтересів, політична комунікація – функції входу. Нормотворчість застосування правил, норм, контроль за їх виконанням – функції на виході.

Тема 8. Типологія політичних систем. Типологія політичних систем – предмет дослідження порівняльної політології. Формаційний і цивілізаційний підходи типології політичних систем, зв'язок рівня соціально-економічного розвитку країни з політичними структурами. Типологія політичних систем за Г. Алмондом, за різницею політичних культур: англо-американська, континентально-європейська, тоталітарні політичні системи. Типологія політичних систем суспільства: а) за характером політичного режиму: демократичні, тоталітарні, авторитарні; б) за орієнтацією на стабільність або на зміни: закриті і відкриті, консервативні і трансформуючі, інструментальні та ідеологічні; в) за принципом політичного змагання: традиційні, змішані і сучасні. Типологія за Ж. Блонделем за змістом і формою управління суспільством: від ліберально-демократичних і комуністичних, через традиційні, в стадії становлення і до авторитарно-консервативних. Типологія політичних систем за Ч. Ендрейном: бюрократичні, авторитарні, погоджувальні, мобілізаційні. Три типи політичних систем за Г. Екстайном: над національні, національні і субнаціональні. Критерії типології політичних систем.

Кредит 7. Політичні системи сучасної Європи

Тема 9. Становлення політичних систем Західної Європи. Шлях Англії у становленні політичної системи від Великої Хартії вольностей та утворення двопалатного парламенту до сучасної парламентської системи правління. Франція – особливості становлення політичної системи – від абсолютної монархії, через Велику французьку революцію і першу Конституцію до V Республіки. Італія – як об'єднання світських та церковних держав, до утворення Республіки і прийняття Конституції 1948 р. Становлення політичних систем Німеччини, Австро-Угорщини, Іспанії, Швейцарії, країн Бенілюксу та ін.

Характеристика сучасного стану владних відносин, особливостей політичної свідомості та рівня політичної культури країн Західної Європи. Порівняльний аналіз структури та функцій політичних організацій, державних і недержавних інститутів цих країн (починаючи з аналізу виборів у парламент, форми організації державної влади та вибори в місцеві органи управління і завершуючи порівняльним аналізом існуючих партійних систем).

Тема 10. Еволюція політичних систем учасників СНД: компаративний аналіз. Особливості процесу суверенізації й оформлення поділу влади в республіках колишнього СРСР. Огляд політичної ситуації в країнах регіону після здобуття незалежності. Посилення президентської влади - провідна тенденція політичного розвитку країн СНД. Криза парламентаризму на пострадянському просторі. Проблема політичної стабільності й свободи ЗМІ. Особливості формування політичних режимів Російської Федерації й Казахстану.

Кредит 8. Становлення та сучасний стан політичних систем країн Америки

Тема 11. Становлення та сучасний стан політичної системи США. Особливості становлення політичної системи США, від першої половини XVII ст. до завершення Другої світової війни. Прийняття Декларації незалежності і Конституції, Білля про права, інших поправок до конституції. Громадянська війна у США. Політичні перетворення 1890-1912 років, економічна криза 1929-1933 років. Характерні особливості сучасної політичної системи США. Інститут Президентства. Боротьба партій за владу і партійна система США. Політичні і правові норми, рівень політичної культури суспільства. Взаємовідносини місцевих і федеральних органів управління. Розподіл повноважень.

Тема 12. Політичні системи республік Латинської Америки: теорія й практика. «Суперпрезидентська» республіка. Військово-диктаторські режими в країнах Латинської Америки та їхні політичні наслідки. Утвердження системи представницької демократії після завершення холодної війни. Формування багатопартійності. Державний лад і виборче законодавство Бразилії й Аргентини. Будівництво «соціалізму XXI століття» в Болівії, Венесуелі й Еквадорі: спільне й особливе. Громадянська війна в Колумбії та її вплив на політичну систему країни.

Кредит 9. Становлення й розвиток політичних систем країн Азії

Тема 13. Політичні системи та політичний розвиток держав Східної й Південно-

Східної Азії. Сутність і функції політичної ідеології. Стабілізація політичного режиму в КНР після смерті Мао Цзедуна. Еволюція ідейно-теоретичних і організаційних засад діяльності Комуністичної партії Китаю. Тоталітарний комуністичний режим КНДР та його курс на самоізоляцію. Перехід від авторитаризму до демократії в Республіці Корея. Політичні системи Соціалістичної Республіки В'єтнам, ЛНДР і Королівства Камбоджа: постбіполярні трансформації. Опозиційні рухи й проблема реформування політичних систем ідеократичних країн.

Тема 14. Становлення й розвиток політичних систем країн Південної Азії. Історичні передумови формування політичних систем країн Південної Азії. Національне питання в Індії й Шрі-Ланці та вдосконалення їхнього адміністративно-територіального устрою. Еволюція багатопартійності в Індії, Бангладеш і Шрі-Ланці: від поляризованого плюралізму до двопартійної системи. Вплив релігії на політичний розвиток Ісламської Республіки Пакистан. Повалення абсолютистської монархії в Непалі й проголошення федеративної демократичної республіки. Мальдівська Республіка: від авторитаризму до демократії.

Тема 15. Політичні системи та тенденції політичного розвитку країн Близького Сходу. Внутрішні й зовнішні чинники поширення бюрократичних авторитарних систем. Вплив ісламу на політичний лад і судову систему країн Близького Сходу. Концепція «велят-е-факіх» і еволюція іранського теократичного режиму. Особливості формування політичних систем абсолютних арабських монархій. Дуалістична монархія в Йорданії. Парламентська республіка в Лівані й Іраку. Вплив «Арабської весни» на політичні системи держав Близького Сходу. Особливості політичної системи Держави Ізраїль.

Кредит 10. Формування й еволюція політичних систем країн Африки

Тема 16. Політичні системи країн Тропічної й Південної Африки. Суспільно-політична орієнтація нових незалежних держав «на південь від Сахари». Крах політики «соціалістичної орієнтації» після холодної війни й труднощі лібералізації країн Тропічної Африки. Уроки політичної модернізації в капіталістичних державах регіону. Система апартеїду й особливості демократичного транзиту в Південно-Африканській Республіці. Державний лад і устрій ПАР за Конституцією 1996 р.: «надпарламентська республіка».

Кредит 11. Політична система і політичний режим України.

Тема 17. Основні напрямки, особливості та проблеми розвитку політичної системи та політичного режиму України. Особливості становлення сучасної політичної системи в Україні. Проблема розбудови демократії в Україні. Політична організація українського суспільства. Верховна Рада — парламент Української держави. Інститут президентства в Україні. Кабінет Міністрів — Уряд України. Територіальна політика. Органи місцевого самоврядування — від формального до реального народовладдя. Партійно-політичний спектр України. Групи інтересів. Виборча система України. Процес становлення громадянського суспільства в Україні. Політична свідомість і політична культура українського суспільства. Засоби масової інформації в політичній системі України. Україна в новому геополітичному просторі. Магістральні вектори зовнішньої політики. Україна у контексті світових модернізаційних процесів.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	сп
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Дослідження політичних режимів						
Тема 1. Політичний режим як спосіб організації та функціонування влади	15	1	1			13
Тема 2. Сутнісні ознаки політичного режиму. Типологія та закономірності трансформацій політичних режимів	15	1	1			13

Всього за 1 кредит	30	2	2			26
Кредит 2. Світова практика виникнення і розвитку демократичних політичних режимів						
Тема 3. Демократія як форма і спосіб організації суспільно-політичного життя.	30	2	1			27
Всього за 2 кредит	30	2	1			27
Кредит 3. Недемократичні політичні режими. Авторитарний політичний режим						
Тема 4. Авторитарні політичні режими в сучасному світі	30	2	1			27
Всього за 3 кредит	30	2	1			27
Кредит 4. Дискурс тоталітаризму						
Тема 5. Тоталітарні політичні режими в країнах світу	30	2	2			26
Всього за 4 кредит	30	2	2			26
Кредит 5. Визначення політичної системи. Теоретичні моделі політичних систем						
Тема 6. Аналіз сучасних теорій політичних систем	30	2	2			26
Всього за 5 кредит	30	2	2			26
Кредит 6. Теоретико-методологічні засади політичних систем						
Тема 7. Сутність, структура та функції політичної системи	14	1	-			13
Тема 8. Типологія політичних систем	16	1	2			13
Всього за 6 кредит	30	2	2			26
Кредит 7. Політичні системи сучасної Європи						
Тема 9. Становлення політичних систем Західної Європи	15	2	1			12
Тема 10. Еволюція політичних систем учасників СНД: компаративний аналіз	15	2	1			12
Всього за 7 кредит	30	4	2			24
Всього годин за I семестр	210	16	12			182
Кредит 8. Становлення та сучасний стан політичних систем країн Америки						
Тема 11. Становлення та сучасний стан політичної системи США	15	2	2			11
Тема 12. Політичні системи республік Латинської Америки: теорія й практика	15	2	2			11
Всього за 8 кредит	30	4	4			22
Кредит 9. Становлення та розвиток політичних систем країн Азії						
Тема 13. Політичні системи та політичний розвиток держав Східної й Південно-Східної Азії	10	2	1			7
Тема 14. Становлення й розвиток політичних систем країн Південної Азії	10	2	1			7
Тема 15. Політичні системи та тенденції політичного розвитку країн Близького Сходу	10	2	2			6
Всього за 9 кредит	30	6	4			20
Кредит 10. Формування й еволюція політичних систем країн Африки						
Тема 16. Політичні системи країн Тропічної й Південної Африки	30	2	2			26
Всього за 10 кредит	30	2	2			28
Кредит 11. Політична система і політичний режим України						
Тема 17. Основні напрямки, особливості та проблеми розвитку політичної системи та політичного режиму України	30	4	2			24

Всього за 11 кредит	30	4	2		24
Усього годин за 2 семестр		16	12		92
Усього годин	330	32	24		274

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Дослідження політичних режимів	
Тема 1. Політичний режим як спосіб організації та функціонування влади	1
Тема 2. Сутнісні ознаки політичного режиму. Типологія та закономірності трансформацій політичних режимів	1
Кредит 2. Світова практика виникнення і розвитку демократичних політичних режимів	
Тема 3. Демократія як форма і спосіб організації суспільно-політичного життя.	2
Кредит 3. Недемократичні політичні режими. Авторитарний політичний режим	
Тема 4. Авторитарні політичні режими в сучасному світі	2
Кредит 4. Дискурс тоталітаризму	
Тема 5. Тоталітарні політичні режими в країнах світу	2
Кредит 5. Визначення політичної системи. Теоретичні моделі політичних систем	
Тема 6. Аналіз сучасних теорій політичних систем	2
Кредит 6. Теоретико-методологічні засади політичних систем	
Тема 7. Сутність, структура та функції політичної системи	1
Тема 8. Типологія політичних систем	1
Кредит 7. Політичні системи сучасної Європи	
Тема 9. Становлення політичних систем Західної Європи	2
Тема 10. Еволюція політичних систем учасників СНД: компаративний аналіз	2
Кредит 8. Становлення та сучасний стан політичних систем країн Америки	
Тема 11. Становлення та сучасний стан політичної системи США	2
Тема 12. Політичні системи республік Латинської Америки: теорія й практика	2
Кредит 9. Становлення та розвиток політичних систем країн Азії	
Тема 13. Політичні системи та політичний розвиток держав Східної й Південно-Східної Азії	2
Тема 14. Становлення й розвиток політичних систем країн Південної Азії	2
Тема 15. Політичні системи та тенденції політичного розвитку країн Близького Сходу	2
Кредит 10. Формування й еволюція політичних систем країн Африки	
Тема 16. Політичні системи країн Тропічної й Південної Африки	2
Кредит 11. Політична система і політичний режим України	
Тема 17. Основні напрямки, особливості та проблеми розвитку політичної системи та політичного режиму України	4
Усього годин	32

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Дослідження політичних режимів	
Тема 1. Політичний режим як спосіб організації та функціонування влади	1
Тема 2. Сутнісні ознаки політичного режиму. Типологія та закономірності трансформацій політичних режимів	1
Кредит 2. Світова практика виникнення і розвитку демократичних політичних режимів	

Тема 3. Демократія як форма і спосіб організації суспільно-політичного життя.	1
Кредит 3. Недемократичні політичні режими. Авторитарний політичний режим	
Тема 4. Авторитарні політичні режими в сучасному світі	1
Кредит 4. Дискурс тоталітаризму	
Тема 5. Тоталітарні політичні режими в країнах світу	2
Кредит 5. Визначення політичної системи. Теоретичні моделі політичних систем	
Тема 6. Аналіз сучасних теорій політичних систем	2
Кредит 6. Теоретико-методологічні засади політичних систем	
Тема 7. Сутність, структура та функції політичної системи	-
Тема 8. Типологія політичних систем	2
Кредит 7. Політичні системи сучасної Європи	
Тема 9. Становлення політичних систем Західної Європи	1
Тема 10. Еволюція політичних систем учасників СНД: компаративний аналіз	1
Кредит 8. Становлення та сучасний стан політичних систем країн Америки	
Тема 11. Становлення та сучасний стан політичної системи США	2
Тема 12. Політичні системи республік Латинської Америки: теорія й практика	2
Кредит 9. Становлення та розвиток політичних систем країн Азії	
Тема 13. Політичні системи та політичний розвиток держав Східної й Південно-Східної Азії	1
Тема 14. Становлення й розвиток політичних систем країн Південної Азії	1
Тема 15. Політичні системи та тенденції політичного розвитку країн Близького Сходу	2
Кредит 10. Формування й еволюція політичних систем країн Африки	
Тема 16. Політичні системи країн Тропічної й Південної Африки	2
Кредит 11. Політична система і політичний режим України	
Тема 17. Основні напрямки, особливості та проблеми розвитку політичної системи та політичного режиму України	2
Усього годин	28

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Дослідження політичних режимів	
Тема 1. Політичний режим як спосіб організації та функціонування влади	13
Тема 2. Сутнісні ознаки політичного режиму. Типологія та закономірності трансформацій політичних режимів	13
Кредит 2. Світова практика виникнення і розвитку демократичних політичних режимів	
Тема 3. Демократія як форма і спосіб організації суспільно-політичного життя.	27
Кредит 3. Недемократичні політичні режими. Авторитарний політичний режим	
Тема 4. Авторитарні політичні режими в сучасному світі	27
Кредит 4. Дискурс тоталітаризму	
Тема 5. Тоталітарні політичні режими в країнах світу	26
Кредит 5. Визначення політичної системи. Теоретичні моделі політичних систем	
Тема 6. Аналіз сучасних теорій політичних систем	26
Кредит 6. Теоретико-методологічні засади політичних систем	
Тема 7. Сутність, структура та функції політичної системи	13
Тема 8. Типологія політичних систем	13
Кредит 7. Політичні системи сучасної Європи	
Тема 9. Становлення політичних систем Західної Європи	12

Тема 10. Еволюція політичних систем учасників СНД: компаративний аналіз	12
Кредит 8. Становлення та сучасний стан політичних систем країн Америки	
Тема 11. Становлення та сучасний стан політичної системи США	11
Тема 12. Політичні системи республік Латинської Америки: теорія й практика	11
Кредит 9. Становлення та розвиток політичних систем країн Азії	
Тема 13. Політичні системи та політичний розвиток держав Східної й Південно-Східної Азії	7
Тема 14. Становлення й розвиток політичних систем країн Південної Азії	7
Тема 15. Політичні системи та тенденції політичного розвитку країн Близького Сходу	6
Кредит 10. Формування й еволюція політичних систем країн Африки	
Тема 16. Політичні системи країн Тропічної й Південної Африки	26
Кредит 11. Політична система і політичний режим України	
Тема 17. Основні напрямки, особливості та проблеми розвитку політичної системи та політичного режиму України	24
Усього годин	274

8. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Виконання **індивідуального навчально-дослідного завдання** передбачає підготовку доповіді / реферату з висвітлення проблем політичних режимів та систем країн світу.

Загальні вимоги до виконання індивідуального завдання:

1. Дотримуватись правил виконання робіт та рекомендацій викладача.
2. Назва наукової роботи повинна бути, по можливості, короткою, відповідати по суті вирішеної наукової проблеми (задачі), вказувати на мету дослідження і його завершеність. Іноді для більшої конкретизації до назви слід додати невеликий підзаголовок.
3. При написанні роботи автор повинен обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали або окремі результати.
4. Необхідно стисло, логічно і аргументовано викладати зміст і результати досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології.

9. ФОРМИ РОБОТИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Рейтинговий контроль студентів здійснюється за 100-бальною шкалою

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	Залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного, кредитного і підсумкового оцінювання знань.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі проведення занять. Його основним завданням є встановлення й оцінювання рівнів розуміння і первинного засвоєння окремих елементів кредиту, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх занять, закріплення знань, умінь і навичок.

Формами поточного оцінювання є індивідуальне і фронтальне опитування студентів, робота на практичних заняттях, виконання студентами різних видів письмових (самостійних робіт) робіт.

Оцінюванню навчальних досягнень підлягають основні результати вивчення

студентами змісту тематики кредиту, з урахуванням результатів контрольної роботи, поточної успішності, виконання нормативів, додаткової самостійної роботи та навчальної активності студентів.

Критерії оцінювання знань і вмінь студентів із навчальної дисципліни
«Відмінно»

- повне виконання вимог навчальної програми ;
- глибоке засвоєння та розуміння програмного матеріалу, необхідного для кваліфікованого аналізу та оцінки політичних явищ та подій;
- здатність вільно орієнтуватись у визначенні основних категорій та понять з кожної теми;
- вміння давати вичерпні та аргументовані відповіді на поставлені запитання;
- глибокий, всебічний аналіз політичних процесів і явищ;
- чіткий виклад і вміння обґрунтувати власний погляд на розглянуті питання;
- творче опрацювання основної та додаткової літератури до всіх тем.

«Добре»

- повне виконання вимог навчальної програми;
- засвоєння та розуміння всього програмного матеріалу, здатність до загального аналізу явищ та подій;
- визначення категорій та понять з незначними помилками у дефініціях;
- уміння давати обґрунтовані, послідовні, з окремими порушеннями логіки та повноти викладу відповіді;
- загальний політологічний аналіз політичних процесів і явищ у світі;
- опрацювання основної літератури до всіх тем навчальної дисципліни.

«Задовільно»

- виконання основних вимог навчальної програми та планів семінарів (практичних);
- засвоєння основних положень програмного матеріалу;
- неповне, але достатнє висвітлення розглянутих питань;
- наявність помилок у відповідях;
- здатність орієнтуватись у визначенні категорій та понять;
- порушення логіки та аргументованості у висвітленні питань;
- поверхове ознайомлення з основною літературою до всіх тем.

«Незадовільно»

- невиконання вимог навчальної програми та планів семінарів (практичних);
- незнання програмного матеріалу;
- не вміння визначати категорії та поняття;
- відсутність навичок аналізувати культурні процеси і явища;
- відмова від відповіді на одне чи декілька запитань;
- необізнаність з рекомендованою літературою.

Оцінка за виконання ІНДЗ, завдань самостійної роботи виставляється з урахуванням таких параметрів:

- високий понятійний рівень;
- глибина, широта, повнота питання, що висвітлюється;
- осмисленість і усвідомленість затверджених положень теми, яка розкривається студентом;
- логічність та послідовність під час відповіді;
- доведення та аналіз теорій, концепцій, вчень, які вивчалися;
- самостійність мислення;
- впевненість у правоті своїх суджень;
- вміння виділяти головне;
- вміння встановлювати між предметні та внутрішньопредметні зв'язки;
- вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми;
- стилістично грамотна мова.

Кількість балів у кінці I семестру повинна складати від 350 до 700, у кінці II семестру від 200 до 400.

I семестр

Поточне оцінювання та самостійна робота										КР	Накопичувальні бали/сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	200	700/100
40	40	40	50	60	60	50	60	40	60		

II семестр

Поточне оцінювання та самостійна робота							КР	Накопичувальні бали/сума
T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	160	400/100
35	35	35	30	35	35	35		

10. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні дисципліни застосовуються *традиційні, активні та інтерактивні методи*. З-поміж *традиційних методів використовуються*: 1). пояснювально-ілюстративний метод – студенти отримують знання на лекції, з навчальної або навчально-методичної літератури; 2). метод проблемного викладу – використовуючи різноманітні джерела й засоби, викладач, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб рішення поставленого завдання; 3). частково-пошуковий, або евристичний, метод – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом викладача, або на основі евристичних програм і вказівок; 4). дослідницький метод – після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань, усного або письмового інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, виконують і публічно захищають індивідуальне навчально-дослідну роботу.

Серед активних методів використовуються: 1). практичні вправи, у процесі виконання яких студенти моделюють свої дії у різних навчальних і виховних ситуаціях майбутньої професійної діяльності; 2). аналіз конкретних ситуацій як індивідуально, так і в малих навчальних групах, у ході розбору яких студенти не тільки вчаться формулювати проблеми й ухвалювати рішення щодо них, але й виробляють ряд важливих навичок в області міжособистісної комунікації, групової роботи й лідерства.

Крім того вивчення курсу базується на використанні *комунікативних методів*, що охоплюють методи й процедури контакту студента з безпосереднім джерелом знань (викладачем). Активно використовуються *текстологічні методи*, що включають методи набуття знань із фахових документів і фахової літератури.

У процесі проведення лекційних та практичних занять застосовуються такі методи інтерактивного навчання: індивідуально-контрольна співбесіда; логічні вправи; тести контролю знань; ділові ігри; ситуаційні завдання; друковані роздаткові матеріали.

Однією з форм керівництва роботою студентів і надання їм допомоги в самостійному вивченні навчального матеріалу є консультація.

Консультації проводяться регулярно під час самостійної роботи і носять переважно індивідуальний характер. У разі поглиблення і закріплення знань, вироблення в студентів навичок збору, аналізу та узагальнення інформаційного матеріалу, підготовки доповідей і повідомлень, придбання і вдосконалення навичок публічних виступів, ведення наукових дискусій, консультації здійснюються науковими працівниками та керівним складом кафедри.

Самостійна робота є додатковим методом вивчення навчального матеріалу та служить для цілеспрямованої підготовки студентів до майбутньої практичної діяльності. Вони повинні бути спрямовані на вдосконалення знань студентів, розвивати в них здатність самостійно осмислювати вивчений матеріал, формувати навички аналізу, пошуку методів вирішення завдань, розвивати творче мислення, сприяти розвитку таких якостей, як організованість, старанність, наполегливість, цілеспрямованість.

Самостійна робота здійснюється у таких формах: самостійна робота з політологічною літературою, конспектування першоджерел; написання есе; підготовка рефератів, захист їх; розв'язування логічних вправ, тестів; складання словника; упорядкування інформації про зарубіжних та вітчизняних українських політичних аналітиків та їх школи і напрямки; проведення політологічного дослідження.

11. Рекомендована література

Базова

1. Арендт Х. Джерела тоталітаризму : пер. з англ. К. : Дух і літера, 2002. 539 с.
2. Годлевська В. Ю. Перехід від авторитаризму до демократичного суспільства в Іспанії (1960-1982 роки) : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2009. 158 с.
3. Голдберг Д. Либеральный фашизм. История левых сил от Муссолини до Обамы : пер. с англ. М. : Рид Групп, 2012. 510 с.
4. Даль Роберт А. Демократия и её критики : пер. с англ.; под ред. М. В. Ильина. Москва : РОССПЭН, 2003. 574, [2] с.
5. Ліфтон Р. Д. Технологія "промивки мізків" : психологія тоталітаризму. Харків : Віват, 2016. -414, [1] с.
6. Мохаддам Фатали М. Психологія диктатури : пер. с англ. Харків : Гуманитар. Центр, 2017. 326 с.
7. Соболев П. І. Радянський тоталітаризм в Україні : роки колективізації і голоду (1929-1933) : монографія. Суми : ВВП "Мрія-1" ТОВ, 2010. 368 с.
8. Терлюк І. Я. Сталінський тоталітаризм в Україні : історико-правовий нарис (1930-ті - початок 1950-х рр.). Львів : Нац. музей-меморіал "Тюрма на Лонцького", 2015. 178 с.
9. Цветков В. В. Демократія і державне управління : теорія, методологія, практика : монографія / НАН України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К. : Юрид.думка, 2007. 335 с.
10. Політичні репресії радянської доби в Україні : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Держ. іст. б-ка України ; упоряд.: Т. Приліпко та ін. Київ : Арістей, 2008. 683 с.

Допоміжна

1. Висоцький О. Ю. Особливості запобігання делегімаційним загрозам політичному режиму в Україні // Грані. Науково-теоретичний громадсько-політичний альманах. 2012. N 7. С. 105-111.
2. Зубова Л. М. Урок узагальнення "Тоталітаризм - феномен ХХ століття // Історія та правознавство. 2010. N 12. С. 9-12.
3. Іванко А. Б. Убитий диктатурою партійного авторитаризму // Педагогіка і психологія. 2011. N 1. С. 17-31.
4. Кондратець О. М. "Органічність" демократичної та авторитарної моделі модернізації // Трибуна. 2013. -N 5/8. С. 33-35.
5. Мазур О. Г. Критеріальний підхід у дослідженні феномена політичного режиму // Грані. Науково-теоретичний громадсько-політичний альманах. 2012. N 9. С. 90-95.
6. Пахарев А. Д. Політичне лідерство в сучасній Україні: між демократією і авторитаризмом // Трибуна. 2012. N 1/4. С. 26-29.
7. Севрюков Д. Розвиток європейської соціальної держави за умов тоталітаризму // Публічне право. 2014. N 3. С. 178-183.
8. Скрипнюк О. Політичні та організаційні фактори в системі гарантій принципу народного суверенітету в Україні // Юридична Україна. 2015. N 7/8. С. 22-28.
9. Циганов В. В. Загроза політичної корупції у демократичних політичних режимах // Стратегічні пріоритети. 2012. N 4. С. 63-67.
10. Шипунов, Г. В. Авторитарний режим у Білорусі: історія становлення // Грані. Науково-теоретичний громадсько-політичний альманах. 2014. N 9. С. 92-99.

12. Електронні ресурси

<http://www.lpua.info>

Український соціально-гуманітарний науковий журнал "Людина і політика" (Політологія. Історія. Філософія. Право). Один з небагатьох наукових політологічних журналів аналітичного змісту, що має загальноукраїнську та

	міжнародну сферу поширення. Архів журналу з 1999р., пошук за тематичним рубрикатом.
http://www.politdumka.kiev.ua/	Політологічне інтернет-видання Інституту посткомуністичного суспільства і журналу "Політична думка". Основні рубрики журналу: політичний процес, суспільство, влада; економіка і політика; міжнародні відносини та геополітика; історія, культура та етнополітика; глосарій політтехнологій; політологічна публіцистика та ін.
http://www.politik.org.ua/	Сайт Українського центру політичного менеджменту, основними статутними завданнями якого є: підвищення рівня політичної культури; розвиток інформаційної інфраструктури; впровадження соціальних технологій. Містить електронні книги, повнотекстові версії журналів "Політичний менеджмент", "Соціальна психологія", "Людина і політика", "Український соціум". Інформація на сайті розрахована на політологів, соціологів, психологів, журналістів, усіх, кого цікавлять проблеми політичного управління.
http://www.icps.kiev.ua/library	Сайт міжнародного центру перспективних досліджень в розділі "Бібліотека" пропонує швидкий доступ до структурованих за тематикою публікацій, навчальних матеріалів, аналітичних записок, наукових праць, презентацій та інших документів, що є продуктами діяльності центру з проблем політичного розвитку тощо.
http://www.ucipr.kiev.ua	На сайті українського незалежного центру політичних досліджень - електронний журнал "Пріоритети", публікації статей, круглі столи, фокус-групи, конференції, семінари, моніторинги.
http://www.niisp.gov.ua/	Сайт національного інституту проблем міжнародної безпеки. Інститут здійснює фундаментальні дослідження та прикладні розробки з актуальних проблем глобальної і регіональної безпеки та стабільності, міжнародних відносин та зовнішньої політики, зовнішніх впливів на розвиток внутрішніх процесів в Україні. Сайт містить повнотекстові матеріали на політичну тематику, моніторинг внутрішньо-політичних процесів, збірники, монографії, електронну версію журналу "Стратегічна панорма".
http://politicon.iatp.org.ua/	Веб-сайт діє за підтримки Програми розширення доступу та навчань в Інтернет (IATP). Internet Access and Training Program (IATP) - це проект Бюро в справах освіти та культури (ECA) Держдепартаменту США, який адмініструється Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX). На сторінках сайту можна знайти: результати наукових та прикладних досліджень (статті, роздуми); книжкове ревію (розміщені повнотекстові монографії); оригінальні матеріали з іноземних журналів (Abroad publications-English version); періодика (посилання на журнали, які містять статті з соціально-політичної і політико-психологічної тематики); довідкова інформація; навчальні програми з політичної та соціальної психології, тренінги.
http://www.politics.lviv.ua/	Сайт містить наукову інформацію з досягнень в політологічній галузі.
http://st.zu.edu.ua/polit/tekst_lekcij.htm	Сайт "Навчально-методичний комплекс з політології" Житомирського державного університету ім. Франка створений на допомогу вивченню курсу політології. Тексти лекцій, методичні вказівки до семінарських занять; теми рефератів, завдання до самостійної роботи, питання для дискусії та списки літератури; словник політологічних понять та термінів; тематичний план курсу; питання до екзамену.
http://window.edu.ru/window/portals	Інформаційна система "Единое окно доступа к образовательным ресурсам" надає вільний доступ до інтегрального каталогу освітніх інтернет-ресурсів, до електронної бібліотеки навчально-методичних матеріалів для загальної і професійної освіти, до ресурсів системи федеральних освітніх порталів. В розділі "Библиотека" – повнотекстові версії підручників, методичних посібників, тексти лекцій з політології.

http://politanalysis.narod.ru/archives1.html	Збірник доповідей "Политический анализ" Центру емпіричних політичних досліджень (ЦЕПД) СпбГУ.
http://kovalevsky.webs.com.ua/	Даний інформаційний ресурс присвячений проблемам теорії, функціонування та розвитку інформаційної демократії, інформаційного суспільства. Подані матеріали щодо розуміння політико-культурного та соціального аспектів інформаційної цивілізації: політична культура інформаційного суспільства; парадигма інформаційної демократії та ін. Статті з досліджень інформаційних технологій в політичній сфері, корисні посилання.
http://www.ps.crimea.com	Центр вдосконалення методів навчання, викладання і досліджень в області політичної науки (На базі кафедри політичних наук Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського, при підтримці Інституту Відкритого Суспільства).
http://solar.rtd.utk.edu/friends Friends & Partner	Велика кількість інформації по Україні та інших соцкраїнах, США і за сумісними проектами цих країн, а також численні телекомунікаційні ресурси, систематизовані з тематики, включаючи "Funding/grants".
http://www.pitt.edu/~cjp/rees.html	Найобширніший покажчик до ресурсів Інтернет для вчених країн Центральної та Східної Європи.